

עסקים ולומדים

זווית יהודית אקטואלית לקהילת אנשי העסקים

פרשת בלק, ז' תמוז התשע"ד

מזל וברכה

בקרב אנשי עסקים הסוחרים ביהלומים קיים נוהג, לפיו כריתת עסקה בין שני צדדים נעשית בלחיצת יד המלווה באמירת צמד המילים: "מזל וברכה". התפתחות המנהג ושורשו אינם ברורים די הצורך, אבל התבוננות בביטוי מעלה את השאלה: מה המשמעות של ביטוי זה? מה היחס בין "מזל" ובין "ברכה"? מהו סוד הקסם של הביטוי הזה בהקשר של כריתת עסקה?

עיון בפרשת השבוע שלנו, פרשת בלק, עשוי להעניק מענה מפתיע.

סיפורו של בלעם מספק הצצה נדירה לעולמם של בעלי רוח הקודש והנבואה. בלעם הוא נביא בעל שם מארץ מדיין הניחן ביכולת מופלאה בתקשורת ישירה עם א-להים. מלך מואב - השוכנת בצמוד למדיין - מנסה לגייס את שירותיו למאבק בבני ישראל ההולכים וקרבים אל מדינתו. כיצד יוכל הנביא לסייע למלך מואב? ובכן, מסתבר שלבלעם יש "נשק סודי" - הקללה. זוהי הבקשה מבלעם:

"וְעַתָּה לְכֵה נָא אֶרֶץ (=קלל) לִי אֶת הָעָם הַזֶּה כִּי עָצוּם הוּא מְמֹנֵי ... כִּי יִדְעַתִּי, אֶת אֲשֶׁר תִּבְרַךְ - מְבָרְךְ, וְאֲשֶׁר תֵּאָר - יוֹאֵר" (במדבר כב, ו)

בלעם נעתר לבקשה בסופם של דין ודברים. אלא שכאשר מגיע הרגע לקלל את עם ישראל, לאחר השתדלות גדולה של מלך מואב בבניית שבעה מזבחות והקרבת קרבנות עליהם, יוצאת מפיו של בלעם ברכה נאה. ההסבר להיפוך המפתיע נמצא בדבריו של בלעם:

"... מָה אֶקְבֵּ לֹא קֵבֵה אֶל-וְמָה אֶזְעַם לֹא זְעַם ה'..." (שם)

יש להניח שבלעם היה מנוסה בשימוש במילים כאלו או אחרות על מנת להשיג תוצאות מסוימות. מדוע לא יצר את רצף המילים העשויות להשיג את מה שנתבקש? מסתבר, שכלל שהדברים קשורים למושגים של "ברכה" ו"קללה" המילה האחרונה היא של א-להים, רבונו של עולם, ועם כל הרצון של בלעם לקלל - אין זה כלל ביכולתו.

אז מה זאת בעצם ברכה? האם זהו צירוף מילים המסוגלות לפעול ולהשפיע? ולחילופין, מהי בעצם קללה? האם זהו סוג של לחש המטיל כישוף?

אם נעזוב לרגע את עולם הדיבורים והמילים וננסה להתבונן על עולם של פעילות ועשייה, נוכל לתאר את הדבר כך: אדם מבקש לבנות בית משוכלל. הוא משקיע תכנון וחשיבה רבה ומקפיד על ביצוע מדויק. כאשר הבית עומד ומוכן לשימוש נותר לעשות רק דבר אחד, והוא לפנות לרשויות שיחברו את הבית לתשתיות שמסביבו: חשמל, מים, ביוב, תקשורת וכד'. אם מסיבה כזאת או אחרת לא יהיה חיבור - כל מאמצי יירדו לטמיון. אבל אם יהיה חיבור - מאמצי ישאו פרי. החיבור הזה הוא שיקבע את ה"קללה" או ה"ברכה" שתשרה על מעשי ידיו.

בעולמו של אדם מאמין יש מנגנון דומה מאד. אדם עשוי להשקיע מאמצים רבים בניסיון להשיג איזה דבר, אבל אין במאמצים אלו ערובה ל"ברכה" או "קללה" שתגיע. אלו תלויים בחיבור של מאמצים אלו לא-להים, רבונו של עולם. בסופו של דבר, משגיח א-להים על מאמצי האדם ולעתים מחבר אותו ולעתים לא. בניגוד לדעה הרווחת לפיה ברכה או קללה הם המילים עצמם שנאמרות, מתברר שהברכה היא השלב שבא לאחר שסיים אדם את מעשיו או דבריו.

יכולתו של בלעם לדעת את אשר מתרחש בעולם שמעבר למילים ומעשים, גרמה לכך שכאשר ביקש לקלל את ישראל, הוא גילה שאף אם יאמר את המלים המקללות לא תהיה לכך שום משמעות, משום ש: "... מָה אֶקְבֵּ לֹא קֵבֵה אֶל-וְמָה אֶזְעַם לֹא זְעַם ה'..."

נחזור לביטוי "מזל וברכה". מה ההבדל בין מזל וברכה? "מזל" הוא מה שתוכנן עבור האדם. לא-להים יש תכנית לאדם. בבחירתו החפשית, יכול האדם להתאים לתכנית זו, או ללכת בכיוון אחר. מובן מאליו שאם מעשה מסוים מתאים ל"מזל" של העושה אותו, מתחבר המעשה לא-להים. לעומת זאת, ישנה אפשרות לאדם לעשות מעשה שלא תוכנן עבורו. האם מעשה זה יחובר לא-להים? אם כן - תשרה עליו "ברכה", ואם לא - לא תשרה עליו ברכה. כאשר עסקה נכרתת, מאחלים הצדדים זה לזה שעסקה זו תצליח. להצלחת העסקה יש שתי אפשרויות: האחת, אם עסקה זאת היא "מזל", כלומר, היא מה שרבונו של עולם **תיכנן** שיקרה. השנייה, אם עסקה זו היא "ברכה", כלומר, היא מה שרבונו של עולם **מסכים** שיקרה.

כריתת עסק בעולמו של אדם מאמין חייבת לקחת בחשבון שמעבר למאמצים שהוא נדרש אליהם ומשקיע, ישנו מימד רחב יותר והוא שיקבע בסופו של דבר אם עסק זה יהיה לברכה.

הכותב הינו: הרב בועז גנוט. מנהל מחלקת נישואין וקהילות בצהר

בארגון רבני צהר חברים למעלה מ-1,000 רבנים ואנשי חינוך, הפועלים בהתנדבות לקדם זהותה היהודית של מדינת ישראל, מתוך הידברות ושותפות. ארגון רבני צהר מבוסס על עקרונות של ישרה ונאמנות למדינה, תוך מחויבות להלכה ולמסורת היהודית.

ארגון צהר מזמין אותך להיות שותף באיחוד החברה הישראלית
ובעיצוב דמותה היהודית של מדינת ישראל

לתרומות ולתמיכה בפעילויות של צהר: 1800-071-414 | www.tzohar.org.il

חפשו אותנו ב-f

